

"שלום, חבר"

הספד מאת נשיא ארצות הברית ויליאם ג'פרסון קלינטון בהלווית ראש הממשלה

יצחק רבין ז"ל, 6 בנובמבר 1995:

לאה, ילדי משפחת רבין, הנכדים, עם ישראל,

האומה האמריקנית אבלה עמכם על אובדנו של מנהיגכם, ואני בוכה ביחד אתכם, כי הוא היה לי שותף וחבר. בכל רגע שחלקנו יחדיו הייתה שמחה, משום שהוא היה אדם טוב. בכל רגע הייתה גם השראה, משום שהוא היה גם אדם גדול.

לאה, אני יודע שיותר מדי פעמים בקורותיה של הארץ הזאת נקראת לנחם אמהות ואבות, בעלים ונשים, אחרי שבניהם ובנותיהם איבדו את אהוביהם לאלימות ולנקמה. נתת להם כוח. עכשיו, אנו כאן, יחד עם מיליונים מכל העולם כולו, מציעים בחמלה ובכבוד את תמיכתנו. מי ייתן ואלוהים ינחם אותך יחד עם אבלי ציון וירושלים.

יצחק רבין חי את ההיסטוריה של מדינת ישראל- המאבק לעצמאות, מלחמות ההישרדות, המאבק על השלום - ותמיד הוא היה בקווים הראשונים. בן זה של דוד ושלמה אחז בנשק כדי להגן על עצמאות ישראל, ונתן את חייו כדי להבטיח את עתידה של ארצו. הוא היה אדם נטול העמדות פנים, כפי שידעו כל חבריו.

אני קורא שבשנת 1949, בתום מלחמת העצמאות, דוד בן גוריון שלח אותנו לייצג את ישראל בשיחות ברודוס - והוא מעולם לא לבש קודם עניבה, ולא ידע כיצד לקשור אותה. הוא פתר את הבעיה בעזרת חבר, שקשר לו את העניבה - ולפני שעזב גם הראה לו כיצד לשמור על הקשר על ידי ריפופו ולהסיר את העניבה על ידי משיכתה מעל הראש. רק אז הוא למד כיצד מתנהגים עם עניבה. בפעם האחרונה שהיינו ביחד, לפני פחות משבועיים קרה מקרה דומה: הוא הגיע לאירוע של "עניבות שחורות" בזמן, אבל בלי פפיון. השאלתי לו את עניבת הפרפר שלי וזכיתי להדק את העניבה עבורו. היה זה רגע שאשמור בליבי כל עוד אני חי.

עבורו, טקסים ומילים היו תמיד דבר פחות חשוב. הרבה פחות ממעשים ומעבודה.

לפני שישה שבועות, כפי שהמלך חוסיין והנשיא מובארק יזכרו, היינו בבית הלבן, כדי לחתום על ההסכם הישראלי-פלסטיני. הרבה אנשים נאמו - אני, המלך, היושב ראש ערפאת, הנשיא מובארק, כל שרי החוץ. רק לקראת הסוף עלה לנאום ראש הממשלה יצחק רבין, ומילותיו הראשונות לקהל היו, "קודם כל החדשות הטובות - אני הנאם האחרון". אבל הוא הבין את כוחם של מילים וסמלים. "הביטו במעמד", הוא אמר בווינגטון, "מלך ירדן, נשיא מצרים, היושב ראש ערפאת ואנחנו - ראש ממשלה ושר חוץ מישראל - על במה אחת. הביטו טוב. המראה שאתם רואים לפני עיניכם היה בלתי אפשרי ולא ייאמן רק לפני שלושה חודשים. רק משוררים חלמו עליו- ולצערנו הגדול חיילים ואזרחים נהרגו כדי לעשות את הרגע הזה אפשרי". אלו היו מילותיו של רבין.

היום גם אני קורא לכל אזרחי העולם להביט היטב בתמונה. הביטו במנהיגים מכל המזרח התיכון ומכל העולם שנסעו הנה היום בשביל יצחק רבין, ובשביל השלום. אף שלא נשמע עוד את קולו העמוק והמהדהד, הוא זה שכינס אותנו יחד שוב, במילה וברצון לשלום. עכשיו על כל אחד מאיתנו שאוהב את השלום, ועל כולנו שאהבנו אותו, להמשיך ולהיאבק למען השלום. לו הוא הקדיש את חייו ולמענו נפל. רוחו ממשיכה להאיר לנו את השביל. רוחו מלווה את השלום המתפתח בין ישראל ושכנותיה. השלום חי בעיניהם של הילדים היהודים והערבים, המשאירים מאחוריהם את העבר, עבר של פחד - ומתקדמים לעבר עתיד של תקווה. השלום חי בהבטחה לביטחון אמת.

הרשו לי לומר לעם ישראל, אפילו בשעתכם הקשה שרוחו שורה עלינו - ואסור לכם לאבד את רוחכם. הביטו במה שהשגתם בהפרחת המדבר, בבניית דמוקרטיה פורחת באזור עוין, בניצחון קרבות ומלחמות - ועכשיו, בניצחון השלום.

ראש הממשלה שלכם היה לוחם למען השלום אבל הוא היה קורבן של השנאה. אנו צריכים ללמוד מקורבנו שאם אנשים אינם יכולים להשתחרר מהשנאה לאויביהם, הם מסתכנים בזריעת זרעי השנאה בתוכם. ארצות הברית ידעה שורה של קורבנות משלה, מאברהם לינקולן ועד לנשיא קנדי ומרטין לותר קינג. אני קורא לעם ישראל, בשם הניסיון שלנו, לא

לתת לשנאה להשתלט עליכם. הישארו על הנתיב הנכון. כפי שמשה אמר לבני ישראל, כשידע שלא יגיע לארץ המובטחת: "היו חזקים ואמיצים. אל תחששו, כי האלוהים ילווה אתכם ולא יכזיבכם, והוא שיצילכם". הנשיא וויצמן, ראש הממשלה בפועל שמעון פרס, וכל העם בישראל. בעוד אתם ממשיכים במסלולכם אל השלום, אני מתחייב כי אמריקה לא תכזיבכם. האגדה מספרת, כי בכל דור, מאז ומעולם, קם מנהיג יהודי להגן על עמו ולהראות להם את הדרך הנכונה. ראש הממשלה יצחק רבין היה מנהיג מעין זה. הוא ידע, כפי שהכריז על מדשאת הבית בלבן, שהגיע הזמן - או במילותיו שלו: "צריך לערוך חשבון נפש ליחסים בין העמים, בין ההורים העייפים ממלחמה, ובין הילדים שלא יידעו עוד מלחמה". כאן בירושלים, אני מאמין באמונה שלמה, שהוא הוביל את עמו לארץ מובטחת זו.

השבוע, יהודים בכל העולם ילמדו את פרשת השבוע - את פרקי התורה שבהם האלוהים בוחן את אמונתו של אברהם ומצווה עליו להקריב את בנו, יצחק, ואברהם – בנאמנותו לאלוהים - כמעט שהרג את בנו יחידו. אלוהים ריחם על יצחק אז. עכשיו אלוהים בוחן את אמונתנו ביתר קושי. הוא לקח מאיתנו את יצחק שלנו.

הקדיש, תפילת האשכבה היהודית, אינו מתייחס למוות - אלא לשלום. הוא מסתיים במילים, "עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו, ועל כל ישראל, ויאמרו אמן".

שלום, חבר.